

до професійно-кваліфікаційних якостей державних службовців, розвитку патріотизму та механізмів забезпечення політичної відповідальності влади. Водночас побудова правової, соціально орієнтованої держави в умовах глобалізації, інформаційних війн, зростання викликів і загроз національній безпеці вимагає зростання соціальної активності, мобільності та відповідальності кожного громадянина, нашої участі в системі публічного управління.

Список використаних джерел

1. Kevin J. Browne. Introduction to the social contract theory [Electronic resource]. — Available from: <http://www2.econ.iastate.edu/classes/econ362/-hallam/Readings/SocialContractHelium.pdf>
2. Гоббс. Т. Левиафан, или материя форма и власть государства церковного и гражданского / Гоббс Т. Сочинения : в 2 т. — Т. 2.— М. : Мысль, 1991. — 643 с.
3. Хрестоматія з політології: навч. посіб. [Електронний ресурс] / упорядк.: В.Ф. Смолянчук, Н.В. Чубур]. — К.: КНЕУ, 2014. — 579 с.
4. Зінченко В.В. Англо-американська модель права та конституціоналізму як інтегративна традиція і вагоме джерело нормативних цінностей сучасної міжнародної правової системи і демократії / В. В. Зінченко // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. — 2013. — № 3. — С. 89-101.
5. Макаренко В.П. Общественный договор и проблема молчаливого согласия / В. П. Макаренко // Полис. — 2012. — № 2. — С. 141-151.
6. Взаємодія держави і суспільства в процесах публічної політики : наук. розробка / авт. кол. : С. О. Телешун, І. В. Рейтерович, С. В. Ситник та ін. — К. : НАДУ, 2013. — 44 с.

Шуплат О.М.

к.е.н.,

ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана», м. Київ

РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНОГО ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ «СФЕРА ТУРИЗМУ»

Сфера туризму – це важлива галузь економіки, інвестиційний розвиток якої є умовно успішного функціонування. Сфера покликана вирішувати ряд соціально-економічних проблем, пов'язаних з розвитком інфраструктури країни, збереженням і раціональним ви-

користанням природно-рекреаційного та культурно-історичного потенціалу, вихованням і культурним просвітництвом населення.

Для того, щоб в повній мірі усвідомити багатоаспектність сфери туризму та її взаємодію з іншими видами діяльності, важливим етапом дослідження є аналіз сфери туризму як виду економічної діяльності.

Невизначеність трактування туризму як виду економічної діяльності залишаються невирішеною проблемою. Серед учених з цього приводу точаться гострі дискусії та відсутня єдність. Так, одна група вчених обґрунтовує доцільність використання терміну «туристична галузь», інші ж, навпаки, заперечують можливість вживання цього терміну і пропонують натомість інший — «туристична індустрія» або ж «туристична сфера».

Закон України «Про туризм» [1] визначає загальні, правові, організаційні та соціально-економічні засади реалізації державної політики в галузі туризму, проте, що саме розглядається під поняттям «галузь туризму», в законі не надано.

Світова практика свідчить що туризм дуже тісно пов'язаний з багатьма галузями економіки: промисловість, сільське господарство, будівництво і торгівля, що беруть активну участь у задоволенні комплексного туристичного попиту. За даними Міністерства торгівлі США, до туризму залучено 24 галузі економіки країни. Це є головною причиною того, що виділити туристичну складову і провести конкретні кордони туристичної галузі — досить складне завдання [2].

Туризм володіє всіма ознаками, які визначають його як самостійну галузь господарства, що виникла у процесі суспільного поділу праці і охоплює всі види людської діяльності, які спрямовані на організацію відпочинку та відновлення здоров'я людей.

Основою для виділення туризму як галузі економіки стали наступні міркування вітчизняного науковця Т. Ткаченко[3, с. 31]. Вона вважає, що «підприємства, які виконують функції виробництва (формування), організації реалізації та споживання туристичного продукту, тобто здійснюють діяльність з організації подорожей шляхом надання туристичних послуг, доцільно віднести до єдиної галузі – туристичної».

Як вважає М. Кабушкін [4, с. 12], «туризм – це галузь економіки, що включає в себе діяльність туристичних організаторів, агентів і посередників».

З огляду на наведені ознаки стосовно галузевої приналежності туризму можна переконатися, що, по-перше, існує однотипність потреб людей, що задовольняються, а саме потреб у подорожуванні, відпочинку і змістовному проведенні дозвілля шляхом передачі споживачу (туристу) права споживання товарів і послуг, що сформовані спеціалізованими туристичними підприємствами. Проте, продукція та послуги, що виробляються чи надаються підприємствами туристичної галузі є абсолютно різномірними – порівняти хоча б з точки зору однорідності послуги закладів розміщення (наприклад, готелів) та послуги транспортних підприємств (перевезення).

По-друге, важливим контраргументом до цього підходу вчених є також те, що у загальній кількості спожитих у певному періоді товарів і послуг (а також окремо за кожною з галузей економіки) неможливо виокремити ту їх частку, що припадає на споживання туристів (туристське споживання), тобто забезпечене лише завдяки туристичній діяльності та залежить від грошових витрат туриста [5, с. 40].

На думку М. Жукової [6, с.43], під «галуззю туризму слід розуміти сукупність самостійних, територіально відособлених туристських господарських одиниць, що володіють певною матеріально-технічною базою та спеціалізуються на виробництві й реалізації туристських послуг і товарів, об'єднаних єдністю діяльності й управління». Разом з тим автор вважає, що до туризму слід підходити як до великого самостійного міжгалузевого господарського комплексу національної економіки, оскільки сфера туризму, поєднуючи різні галузі, не лежить у звичній вертикальній площині, а охоплює певний горизонтальний простір, включаючи підприємства й організації різної галузевої приналежності.

На наш погляд виваженішою та обґрунтованішою є позиція вчених, згідно якої існує кілька галузей економіки, які повністю або частково займаються наданням послуг туристам. На означення цього міжгалузевого комплексу вживається термін «індустрія туризму» або ж «сфера туризму».

Одне з перших визначень сфери туризму як виду економічної діяльності належить американському вченому С. Сміту [7], що було озвучене на Конференції ООН з торгівлі та розвитку в 1989 р. Він зазначає, що сфера туризму включає виробничі та невиробничі види діяльності, що приймають безпосередню участь у створенні товарів і послуг для подорожуючих. В документах ЮНВТО відмічається, що

практично всі сфери національної економіки прямо або опосередковано приймають участь у функціонуванні туристичного комплексу, не дивлячись на те що виокремити туристичну складову і провести чітку її межу інструментами сучасної статистики надзвичайно важко.

Російський учений Г. Карпова [8, с. 21], у своїх працях використовує поняття «сфера туризму». Вона зазначає що: «туризм як сфера економічної діяльності — це виробництво і реалізація туристичних послуг і товарів різними організаціями, які «володіють туристичними ресурсами».

В. Преображенский [9] розглядає сферу туризму як галузь народного господарства, що включає два блоки – відпочиваючих і рекреаційні ресурси, до складу яких входять природні комплекси, інженерні споруди та обслуговуючий персонал.

Слід звернути увагу на підхід М. Нагорської [10], яка стверджує, що до сфери туризму відноситься весь комплекс заходів з обслуговування туристів, а також вирішення проблем зі створення комфортного відпочинку шляхом надання різноманітних послуг, у тому числі забезпечення товарами народного споживання.

Дане визначення відображає ширший спектр послуг оскільки передбачає діяльність туристичних суб'єктів, що об'єднані з метою створення, просування та контролю комплексного туристичного продукту, а також вирішують проблеми зі створення відпочинку.

У цілому необхідно зазначити, що сфера туризму об'єднує виробництво, просування та збут товарів і послуг багатьох галузей економіки нашої країни, що виступають на цьому етапі як складові сфери туризму. Це стає можливим завдяки мультиплікативному ефекту впливу розвитку туризму на суміжні галузі.

Список використаних джерел

1. Про туризм : закон України від 15.09.1995 р., № 324/95-ВР [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: офіц. веб-портал. — Електрон. дані. — 1995. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80>.

2. *Александрова А. Ю.* Международный туризм : учеб. для студентов высш. учеб. заведений, обучающихся по спец. «География» / А. Ю. Александрова. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : КНОРУС, 2010. – 459 с.

3. *Ткаченко Т. І.* Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу : монографія / Т. І. Ткаченко ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – 2-ге вид., випр. та доп. – К. : [КНТЕУ], 2009. – 462 с.

4. Кабушкин Н. И. Менеджмент туризма : [учеб. пособие] / Н. И. Кабушкин. – Минск : Новое знание, 2001. – 432 с.
5. Вуйцик О. І. Рекреаційно–туристичний комплекс: питання термінології / О. І. Вуйцик // Вісник соціально-економічних досліджень : зб. наук. пр. / Одес. нац. екон. ун-т. – 2012. – Вип. 3, ч. 2. – С. 39–44.
6. Жукова М. А. Индустрия туризма: менеджмент организации / М. А. Жукова. – М. : Финансы и статистика, 2004. – 197 с.
7. Всесвітня туристична організація: [ЮНВТО – міжнародна організація спеціальної компетенції у відповідності до ст. 1 свого Статуту відносьється до категорії організацій міжурядового характеру] [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія. – Електрон. дані та прогр. – 2016. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Всесвітня_туристична_організація.
8. Экономика современного туризма: Рыночное регулирование. Основы управления и маркетинг. Бухгалтерский учет и налогообложение / под ред. Г. А. Карповой. – М. ; СПб. : Герда, 1998. – 412 с.
9. Теоретические основы рекреационной географии / сост.: А. В. Антипова, Ю. А. Веденина, Н. А. Данилова [и др.] ; отв. ред. В. С. Преображенский ; редкол.: И. П. Герасимов (пред.) [и др.]. – М. : Наука, 1975. – 223 с. – (Проблемы конструктивной географии / АН СССР. Институт географии).
10. Нагорська М.М. Конкурентні переваги фірми та їх вплив на розвиток регіону / М.М. Нагорська // Економіка і управління. – 2012. — №3. – С. 8

Лебедева Л.В.

к.е.н.

Київський національний торговельно-економічний
університет, м.Київ

ІНДИКАТОРИ СТІЙКОСТІ ПРОМИСЛОВОСТІ ДО НЕГАТИВНИХ ВНУТРІШНІХ І ЗОВНІШНІХ ШОКІВ

У сучасних реаліях загальносвітової нестабільності, яка впливає як на країни з розвинутою ринковою економікою, так і на країни з меншим рівнем економічного розвитку, набуває особливої актуальності питання здатності національних економік протистояти внутрішнім і зовнішнім шокам, що значно можуть вплинути на темпи економічного розвитку країни.

Першочергово потрібно визначити, що ж таке «економічний шок». Передусім, з перекладу від англійської «shock» удар, потрясіння, тобто економічний шок – це потрясіння, що має вплив на